

ผญาอีสาน: การตีความในบริบทร่วมสมัยสู่การ
สร้างสรรค์ศิลปะสื่อผสม

I-San Wisdom: Interpretation
in Contemporary Contexts Towards
the Creation Mixed Media Art

รณภพ เตชะวงศ์¹

Ronnaphob Techawong

¹ รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาทัศนศิลป์,
คณะศิลปกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Associate Professor, Department of Visual
Arts, Faculty of Fine and Applied Arts,
Khon Kaen University
(E-mail: tronna@kku.ac.th)

Received: 07/07/2024 Revised: 09/09/2024 Accepted: 10/09/2024

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยสร้างสรรค์ ฌวนาอีสาน: การตีความในบริบทร่วมสมัยสู่การสร้างสรรคศิลปะสื่อผสม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยโดยกำหนดขอบเขตทางด้านแนวความคิดในการสร้างสรรคศิลปะสื่อผสมจากการตีความหมายใหม่ในบริบทร่วมสมัย โดยใช้ทฤษฎีสัญวิทยาในการตีความหมาย มีวิธีในการดำเนินงานโดยการศึกษาข้อมูลฌวนาอีสานซึ่งมี 2 ประเภท ได้แก่ ฌวนาคำสอน และฌวนาปรัชญา คำคมหรือ ปริศนา รวมทั้งสิ้น 328 บท คำฌวนาประเภทคำสอน 153 บท และฌวนาปรัชญา คำคมหรือปริศนา 175 บท นำไปสู่การตีความหมายใหม่ในบริบทร่วมสมัยผ่านฌวนาอีสาน จำนวน 12 บท โดยใช้ทฤษฎีสัญวิทยา งานวิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1. การตีความหมายใหม่ในบริบทร่วมสมัยผ่านฌวนาอีสาน จำนวน 12 บท 2. ออกแบบกระบวนการสร้างสรรคจากความหมายที่ได้ในฌวนา 12 บท และ 3. สร้างสรรคผลงานสื่อผสมจากฌวนาอีสาน การวิจัยสร้างสรรค ประกอบด้วย การทบทวนวรรณกรรม ผ่านบริบทปัจจุบันของเรื่องเล่าในอดีต สร้างความหมายผ่านวัตถุนิตต่าง ๆ โดยมองผ่านระบบสัญลักษณ์ และมองวัตถุตามหน้าที่เดิมในฐานะที่เป็นภาพตัวแทน แสดงถึงความลำบาก ความอดทน ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาฌวนาอีสานโดยเฉพาะฌวนาอีสานในบทที่ให้กำลังใจ เพื่อการต่อสู้ การตีความเป็นความหมายในเชิงสัญลักษณ์, อุปลักษณ์ และมองวัตถุตามหน้าที่เดิมในฐานะที่เป็นภาพตัวแทน แสดงถึงความลำบาก ความอดทน สู่การออกแบบการสร้างสรรคจากความหมายที่ได้ในฌวนา 12 บท และสร้างสรรคศิลปะสื่อผสมจำนวน 12 ชิ้น ผลงานวิจัยสร้างสรรคในชุดนี้ จึงเป็นการหยิบยกเนื้อหาของฌวนาอีสานในประเด็นที่ให้กำลังใจในการต่อสู้กับความลำบากของชีวิต ผ่านการสร้างสรรคผลงานศิลปะ เพื่อที่จะสื่อสารกับคุณรุ่นใหม่อีกครั้ง เป็นการศึกษาฌวนาอีสานเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรคเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์

คำสำคัญ: การตีความ, ฌวนาอีสาน, ศิลปะสื่อผสม

Abstract

The Creative Research Project: I-san wisdom: interpretation in contemporary contexts towards the creation mixed media art. is qualitative research. The research methodology is to define the conceptual scope of creating mixed media art from reinterpretation in contemporary contexts, using semiotics theory to interpret meaning. The method of operation is to study the data of I-san wisdom, which consists of 2 types: I-san wisdom of the teaching and I-san wisdom Philosophy totaling 328 chapters, 153 I-san wisdom of the teaching type and 175 I-san wisdom Philosophy leading to a new interpretation in contemporary context through 12 I-san wisdom chapters, using semiotics theory. The research aims as follows: 1. Reinterpretation in contemporary context through 12 I-san wisdom chapters, 2. Designing a creative process from the meanings obtained in 12 I-san wisdom chapters, and 3. Creating mixed media works from I-san wisdom. The creative research consists of reviewing the literature through the current context of past stories, creating meaning through various types of objects by looking through the symbolic system, and looking at objects according to their original function as representative images. Showing hardship, endurance. The research results found that the study of I-san wisdom, especially I-san wisdom in the chapter that gives encouragement, for fighting. Interpretation is a symbolic meaning, metaphor and looking at objects according to their original function as a representative image. Showing hardship, endurance to the design of creativity from the meaning obtained in 12 I-san wisdom chapters and creating 12 pieces of mixed media art. Therefore, this creative research work is to pick up the

content of I-san wisdom in the issue of giving encouragement. In fighting the hardships of life Through the creation of art works In order to communicate with the new generation again It is a study of I-san wisdom to lead to creativity as a way of conservation.

Keywords: Interpretation, I-san Wisdom, Mixed Media Art

บทนำ

ในอดีต มนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมผ่านภาษา สำหรับนำไปใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกที่มีต่อธรรมชาติ มนุษย์ สิ่งแวดล้อมรวมไปถึงสังคม เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติและสงบสุข ถ้อยคำ คำพูด เรื่องเล่าผ่านบทกลอนร้อยรา ในอีสานที่เรียกว่าผญา เป็นส่วนหนึ่งของการประยุกต์ใช้ภาษาผ่านการร้อง มีทำนอง เพื่อสั่งสอน อบรมลูกหลานให้เป็นคนดี อดทน ต่อสู้ ตามคติของวัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่มีความงดงามและลึกซึ้ง ในการพัฒนาประเทศนั้นย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นกระบวนการที่ทำให้เกิดความทันสมัย ซึ่งกระบวนการนี้มีอิทธิพลอย่างมากที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อน ส่งผลกระทบให้คนไทยส่วนใหญ่ที่มีระดับความแตกต่างกันทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ เช่น การละทิ้ง และหมดความนิยมในรูปแบบการดำรงชีวิต ค่านิยมแบบไทยที่เคยมี ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตมาช้านาน หันมารูปแบบใหม่ที่ทันสมัยอย่างรวดเร็ว โดยขาดความรู้ ความเข้าใจที่จะปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบและระบบใหม่ได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งและความไม่ราบรื่นเท่าที่สมัยเมื่อยังดำเนินชีวิตอยู่ตามรูปแบบเดิม ทั้งนี้เพราะขาดการทบทวนว่า รูปแบบเดิมนั้น บางอย่างก็อาจจะเหมาะสมกับสิ่งใหม่ ควรนำมาปรับปรุงให้เข้ากับสิ่งใหม่ จะเป็นความเหมาะสมในสังคมนั้นอย่างมีเหตุผลและถูกต้อง ดังนั้นการนำเอาสิ่งดี ๆ ในอดีตของวิถีชีวิตไทยอันรุ่งโรจน์ ที่เราเลืกทอดทิ้งโดยไม่มีการสืบสาน กลับมารับใช้เพื่อแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ในปัจจุบัน และนำบทเรียนที่ดีที่สุดในปัจจุบันไปปรับใช้อนาคต โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นไทยที่มีวิถีชีวิตอันเรียบง่าย มีสติ และด้วยภูมิปัญญาอัน

อุดมสมบูรณ์แห่งวัฒนธรรมไทย จะทำให้เกิดความมั่นใจที่จะปรับตัวและก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย และเครื่องมือที่สำคัญในการสืบสานทางวัฒนธรรม ก็คือการศึกษา ดังที่ วีระ บำรุงรักษ์ (2541) กล่าวว่า “การศึกษา คือ กระบวนการสร้างสรรค์และการสืบทอดวัฒนธรรม” ดังนั้นหากจะใช้วัฒนธรรมเป็นสื่อในการพัฒนา จึงจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่คนในสังคม เพื่อให้คนที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ด้วยเหตุและปัจจัยดังกล่าวผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาและเพื่อสะท้อนปัญหาดังกล่าวจึงได้ ทำการศึกษาผญาอีสาน โดยเฉพาะผญาอีสานในบทที่ให้กำลังใจ เพื่อการต่อสู้ ฝ่าฟันอุปสรรคและ การแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน ซึ่งเศรษฐกิจและการเมืองส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อประชาชนชาวอีสาน ด้วยการบูรณาการผ่านการกระบวนการสร้างสรรค์ทางด้านดนตรีพื้นเมืองและศิลปะสื่อผสม ซึ่งเป็นสื่อที่รับรู้และเข้าถึงได้ง่ายในบริบทอีสานร่วมสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. การตีความหมายใหม่ในบริบทร่วมสมัยผ่านผญาอีสาน จำนวน 12 บท
2. เพื่อออกแบบกระบวนการสร้างสรรค์จากความหมายที่ได้ในผญา 12 บท
3. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานสื่อผสมจากผญาอีสาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผญาอีสานเป็นที่รับรู้และสนใจในสังคมอีสานร่วมสมัย
2. การสร้างรูปแบบและแนวทางในการวิจัยสร้างสรรค์แบบบูรณาการ

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตทางด้านแนวความคิด ใช้กรอบคิดในการสร้างศิลปะสื่อผสมจากการตีความหมายใหม่ในบริบทร่วมสมัย โดยใช้ทฤษฎีสัญวิทยาในการตีความหมาย

ขอบเขตทางด้านเนื้อหา เนื้อหาจากผลญาอีสาน โดยคัดเลือกจากผลญาอีสาน
ในเนื้อหาคำสอนเตือนใจ ให้กำลังใจ สู้ ชีวิต จำนวน 12 บท

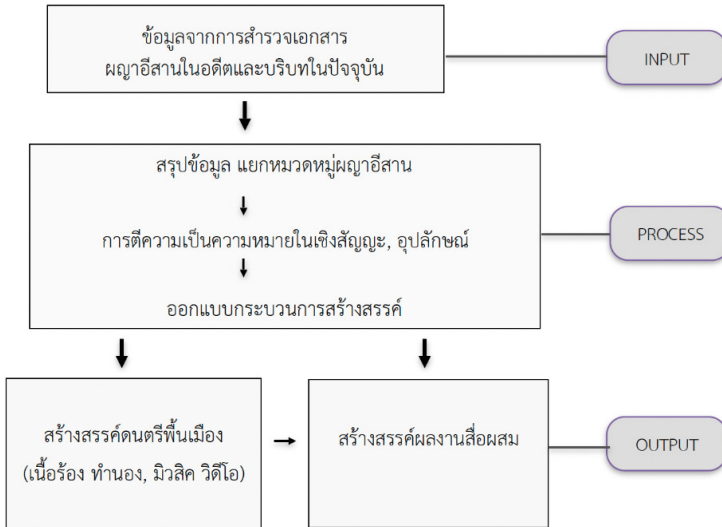
ขอบเขตทางด้านรูปแบบ ผลงานสื่อผสม จำนวน 12 ชิ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีในการดำเนินงานแบ่งเป็นขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลผลญาอีสานซึ่งมี 2 ประเภท ได้แก่ ผลญาคำสอน และผลญาปรัชญา คำคมหรือ ปรีศนา รวมทั้งสิ้น 328 บท คำผลญาประเภทคำสอน 153 บท และผลญาปรัชญา คำคมหรือปรีศนา 175 บท
2. การตีความหมายใหม่ในบริบทร่วมสมัยผ่านผลญาอีสาน จำนวน 12 บท โดยใช้ทฤษฎีสัญวิทยา
3. ออกแบบกระบวนการสร้างสรรค์จากความหมายที่ได้ในผลญา 12 บท
4. สร้างสรรค์ผลงานสื่อผสม
5. วิเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์ แนวคิด รูปแบบและเทคนิค
6. จัดแสดงนิทรรศการ บรรยาย รวบรวมข้อเสนอแนะต่างๆของผู้ชม
7. สรุปโครงการ

ผนวกเป็น เป็นคำกลอนที่สอดแทรกคติคำสอน ให้คนอีสานได้ประพฤติปฏิบัติตัวให้อยู่ตามฮีตคอง และผนวกยังเป็นคำกลอนของนักปราชญ์ ที่มีวิธีการคิดสำนวนการแต่งกลอน ให้มีชั้นเชิงและคุณค่าของวรรณกรรมภาษา เป็นเอกลักษณ์สำคัญของคนอีสาน ซึ่งผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของผนวกอีสาน จึงได้เลือกเพื่อบทผนวกที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนอีสาน มีทั้งหมด 12 เดือน เรียกว่า ฮีต 12 ซึ่งเป็นจารีตถือปฏิบัติของคนอีสาน มีมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งยังยึดถือปฏิบัติ การให้เห็นในบางพื้นที่ ในบางพื้นที่ ก็มีการส่งเสริม ให้เป็นงานประจำอำเภอ หรือ งานประจำจังหวัด บางงานก็จะจัดในเฉพาะชุมชน ไม่ได้เอิกเกริกยิ่งใหญ่มาก จัดงานเรียบง่ายตามแบบฉบับของชุมชนนั้นๆ ซึ่งแต่ละพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่มีความเด่นชัดในด้านการจัดงานในแต่ละฮีต ซึ่งพื้นที่ที่เลือกก็มีศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจเพื่อมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้คัดบทผนวกที่ประพันธ์เป็นบทเพลง ผ่านประเพณีฮีต 12 เดือน ดังนี้

ฮีตที่ 1 เพลงบุญเข้ากรรมนำฮอยสงฆ์ ผญาโบราณเดือนเจียง (บ้านหนองพอก อ.หนองพอก จ.ร้อยเอ็ด)

ในจาริตเดือน 1 พอถึงเดือน 1 หมู่พระสงฆ์ เตรียมเข้าปริวาสกรรมตามธรรมเนียมที่ยึดถือมาจากอดีต ห้ามละเว้นให้ผิดจาริต

ฮีตที่ 2 เพลงสู่ขวัญข้าวเอาบุญคุณลาน ผญาเดือนยี่ (วัดไชยศรี บ้านสาวะถี จังหวัดขอนแก่น)

พอถึงเดือนที่ 2 ให้จัดหาเตรียมพินรวมกันไว้ อย่าได้ลืมจาริต ข้าวของจะหายให้รอฟังจะได้บอก อย่าถอดใจก่อนสิ่งร้ายจะมาถึง

ฮีตที่ 3 เพลงนำฮอยประเพณีบุญข้าวจีเดือนสาม ผญาเดือนสาม (วัดไชยศรี บ้านสาวะถี จังหวัดขอนแก่น)

พอถึงเดือน 3 ให้เตรียมข้าวจีไปถวายพระสงฆ์ บุญกุศลจะได้คำจุน ธรรมเนียมแบบนี้มีมาตั้งแต่นาน ให้ทำบุญแบบนี้ไปทุกหมู่บ้าน จาริตนี้มีมาแต่นาน อย่าได้ละเว้นประเพณีนี้เป็นประเพณีดั้งเดิม บ้านเมืองเราจะมีภพภัย

ฮีตที่ 4 เพลงบุญเผาสฟิงเทศน์แห่กันท่หลอน ผญาเดือนสี่ (ร้อยเอ็ด)

พอถึงเดือน 4 ให้เก็บดอกไม้กลิ่นหอมนำมาตากแดดไว้ อย่าได้ลืมจาริตนี้ บ้านเมืองจะเกิดเรื่องไม่ดีในเมืองบ้าน

ฮีตที่ 5 เพลงสรนน้ำพระเจ้าเอาบุญสงกรานต์ ผญาเดือนห้า (ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น)

พอถึงเดือน 5 ชาวบ้านเตรียมเครื่องสรนน้ำพระ ทุกวัดจะจัดเตรียมสืบทอดกันไว้ไม่ได้ละเว้น ทัวทุกที่ที่จัดทำจะทำให้เป็นสิริมงคลต่อชีวิต

ฮีตที่ 6 เพลงเข่งป่าวณแหนแห่บั้งไฟ เดือนหก (อำเภอกุดคำ จังหวัดมหาสารคาม)

พอถึงเดือน 6 ให้เอาน้ำ สรงพระพุทธรูป อย่าได้ละเว้น มันจะเสื่อมสูญตกต่ำในวันข้างหน้า ให้จัดทำตามแบบจาริตเดิม ทำบุญไปเรื่อย ๆ อย่าได้หยุด

ฮีตที่ 7 เพลงบุญข้าสะเป็กบ้าน ผญาเดือนเจ็ด (นาศรีดงเค็ง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น)

พอถึงเดือน 7 ให้เตรียมบูชา เหล่าเทพเทวดา ตลอดสิ่งรักขามเหสักข์
หลักเมืองทุกที่ให้ทำตามจาริตเก่า นิมนต์พระสงฆ์สวดชำระ ให้คนทั้งเมืองนั้นทำกัน
อย่าได้ละเว้น สูตรชำระเมืองอย่าให้ตกต่ำ ถ้าไม่ทำบ้านเมืองจำตกต่ำเกิดอาเพศร้าย
ถ้าถือปฏิบัติชีวิตจะดีขึ้น

ฮิตที่ 8 เพลงทอดเทียนถวายพระเจ้าอาบุญเข้าพรรษา เดือนแปด
(อุบลราชธานี)

พอถึงเดือน 8 หมู่พระสงฆ์เข้าจำพรรษาตามรอยพระโคตม ไม่ลดละให้
เตรียมของไปทอดถวาย ทำบุญไปอย่าเกียจค้าน บุญกุศลที่ทำมาจะได้หนุนส่งสู่สวรรค์
ให้เตรียมตักบาตร อย่าได้ขาด เพื่อเตรียมบุญเป็นทุนเมื่อตายไปแล้ว ให้อยู่เป็นสุข
ในสวรรค์ชั้นวิมาน

ฮิตที่ 9 เพลงฮิตเดือนเก้าอาบุญข้าวประดับดิน ผญาเดือนเก้า (บ้านคำบง
อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น)

พอถึงเดือน 9 วัสสากาล ประชาชนชาวเมืองเตรียมตัวทำข้าวประดับดิน
ถวายทานให้พระสงฆ์ ทำแบบนี้ จะเป็นการดีต่อบ้านเมืองให้จดจำเอาไว้

ฮิตที่ 10 เพลงบุญข้าวสากแต่งสลากทานสงฆ์ ผญาเดือนสิบ (บ้านโนนคุด
อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น)

พอถึงเดือน 10 มัคทายกประกาศให้ทำทาน ทำบุญข้าวสากไปถวายพระสงฆ์
เหล่าญาติพี่น้องทำบุญแผ่ไปให้ญาติผู้ล่วงลับ

ฮิตที่ 11 เพลงถวายพระทีปบูชาออกพรรษาลาพระเจ้า เดือนสิบเอ็ด (สกลนคร)
เดือน 11 เป็นออกพรรษาเป็นจาริตของพระสงฆ์ มีการเข้าพรรษาก็ต้องมี
ออกพรรษา ถึงสามเดือนแล้วก็ต้องออกพรรษา

ฮิตที่ 12 เพลงมหาทานบุญอุทิศนีนอีสาน เดือนสิบสอง (บ้านสาวะถี
อ.เมือง จ.ขอนแก่น)

เดือน 12 ลมหนาวผ่านมา ในเดือนนี้เ็นลงทอดถวายทางเรือ บูชาพญานาค
ชื่อว่า อุชุกะนาโคทั้ง 15 สกุลให้เตรียมบูชา หากถือปฏิบัติได้ ชีวิตจะมีแต่ความสุข
ทุกข์และอาเพศภัยจะไม่เข้าใกล้ชีวิต

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การตีความหมายใหม่ในบริบทร่วมสมัยผ่านผญาอีสาน จำนวน 12 บท โดยใช้หลักความสัมพันธ์ทางด้านเนื้อหาของผญาอีสาน เพื่อเชื่อมโยงเข้ากับประเพณี 12 เดือน อีต 12

2. จากผญาอีสาน จำนวน 12 บท โดยใช้ทฤษฎีสัญวิทยา (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2555) เพื่อตีความหมายใหม่ในบริบทร่วมสมัย เพื่อนำเข้าสู่การแปลค่าความหมายทางวัตถุและวัสดุรวมถึงลักษณะการติดตั้งโดยใช้หลักการของสัญวิทยา ในการสร้างความหมายเพื่อใช้ประกอบการสร้างสรรค์

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล

แนวคิดจากการกลอนลำผญา		การวิเคราะห์ข้อมูล (เพื่อการสร้างสรรค์ผลงานสื่อผสม)
1	เดือนหนึ่ง บุญเข้ากรรม “ตั้งประธมขึ้นเดือนเจียงตั้งแต่เก่า อย่าได้ละฮึดเค้าไล่ที่มบ่ กระทำ เดือนหนึ่งปลั่งล้ำนำฮึดคงสงฆ์ ดำรงบุญเข้ากรรมต่อ องค์พุทธเจ้า” เมื่อเดือนแรกในแบบดั้งเดิม อย่าได้ลืมจาริตที่ เคยทำมา เดือนหนึ่งไม่ล่วงล้ำ ทำตามจาริตครลองพระสงฆ์ ดำรงบุญเข้ากรรมต่อองค์พระพุทธเจ้า ความดีงามที่ได้สืบต่อมา ให้ยึดถือปฏิบัติเป็นสิ่งที่ดีงาม	จาริตที่เคยทำมาในอดีต ให้ยึดถือปฏิบัติต่อไป ให้เป็นความดี งามที่ได้สืบต่อองค์พระพุทธเจ้า วัสดุและสื่อ 1. ข้าวเหนียว 2. กระบอม 3. สิ่งแทนพระพุทธเจ้า 4. เสียงสวดมนต์ในพิธีกรรม
2	เดือนสอง บุญคุณลาน “บริบวนจบสิ้นกาลเวลาเก็บเกี่ยว โภชนังเนี่ยนอมทอนเลี้ยง ใหญ่มา จึงได้สมมาขึ้นในคองเคยแต่ง แบ่งลานคุณข้าวแล้วสู่ขวัญ เจ้าให้อยู่ดี” เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการการเก็บเกี่ยวข้าว รู้คุณข้าว ปลาอาหาร ทำการตกแต่งเครื่องสมมา เตรียมลานข้าวและทำพิธี สู่ขวัญให้อยู่ดีกินดี ประเพณีที่ดีงามสืบต่อกันมา สร้างความรัก สามัคคีและรู้คุณของข้าว	ความรักสามัคคีและรู้คุณของข้าว ปลาอาหาร วัสดุและสื่อ 1. พืชผัก ผลไม้พื้นถิ่น 2. เสียงสวดมนต์ในพิธีกรรมและ เสียงเพลง

	แนวคิดจากการกลอนลำญา	การวิเคราะห์ข้อมูล (เพื่อการสร้างสรรค์ผลงานสื่อผสม)
3	เดือนสาม บุญข้าวจี “เดือนสามเมื่อควากก็ปั้นข้าวจีทานสงฆ์ ผู้ดำรงศาสนาให้อุญเอื้อง เมื่อหน้า ศรีธาบุญหลายล้นคนอีสานเตรียมแต่ง บุญกุศลส่งผู้ เมื่อหน้าสู่คน” เดือนสามในเมื่อก่อนจะมีการทำข้าวจีถวายแก่ พระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้ดำรงศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองในอนาคต ศรีธา บุญของผู้คนชาวอีสานเตรียมข้าวจี บุญกุศลจะได้ส่งหนุนแก่ทุก คน การรวมตัวของชาวบ้านหรือกลุ่มชนที่ทำบุญข้าวจีร่วมกันมี ความสามัคคี เป็นการสืบสานจารีตปฏิบัติที่ดีงาม	ความสามัคคี การสืบสานจารีต ปฏิบัติที่ดีงาม วัสดุและสื่อ 1. ข้าวเหนียว 2. กระต๊อบข้าว 3. เตาอังไต้ 4. สิ่งแทนพระพุทธรเจ้า 5. เสียงในงานประเพณีและเสียงเพลง
4	เดือนสี่ บุญผะเหวด “คิมหันตาสงฆเจ้าทำที่ออกประกาศ คณาญาติพี่น้องมาโฮมตัม ต่อมกัน พอเดือนสี่นั้นมาถึงฮิตคองเก่า ขาดิสมมาพระพุทธรเจ้า ปางนั้นสู่ฟัง หวังฟังบุญได้ฟังเทศกุดน้ำเตรียมแต่ง เอ้อธรรมมาส เรียบร้อยกายพร้อมพราหมณ์ บริบวนล้ำคาศักดิ์แต่ง เชิญผะเหวดเข้า สู่ห้องนครบ้านนั้งเมือง เจ้าเอ๋ย” พระสงฆ์บอกกล่าวญาติโยมให้ มาร่วมกัน ถึงเดือนสี่จารีตที่เคยทำมาตั้งแต่อดีต เรื่องเล่าภพชาติ สืบทอดมาสู่พระพุทธรเจ้า ผู้คนอยากได้บุญเตรียมเครื่องถวาย ตกแต่ง ธรรมมาสพร้อมเครื่องของต่างๆ ขบวนถูกตกแต่งสวยงาม เชิญผะเหวดเข้าเมือง ขบวนดนตรีพ้องราสนุกสนานสวยงาม	พระเวสสันดร ขาดก วัสดุและสื่อ 1. ผ้าผะเหวดอีสาน 13 กัณฑ์ 2. เสียงพระเทศนา และเสียงชาวบ้าน
5	เดือนห้า บุญสงกรานต์ “ตรุษสงกรานต์เดือนห้า มาลาดอกหอมเหย น้าพระองค์ลงสง บูชาพระองค์เจ้า วันเนาขึ้นน้ำหอมเตรียมอาบ ล้างส่วยเจ้าโตช้อย ให้อยู่ดี แน่ถ่อน” วันสงกรานต์เดือนห้า ดอกไม้หอมหวาน น้าพระ สงฆ์ลงสรงน้ำบูชา วันเนาเตรียมน้ำหอมสรงน้ำผู้ใหญ่ให้อยู่ดีมีสุข บรรยายกาศของความสุขสนาน การได้กลับบ้านไหว้พ่อแม่และ สรงน้ำธาตุผู้ล่วงลับ	ความร่อน ความสนุกสนาน พบปะสังสรรค์ การกลับบ้าน วัสดุและสื่อ 1. น้ำ 2. ดอกไม้ เครื่องหอม 3. ดินสอพอง น้ำอบ 4. สีส่น 5. หน้ากากกันโรคระบาด
6	เดือนหก บุญบั้งไฟ “เดือนหกมาออกแล้วขบวนเตรียมแต่ง บอกบุญญาติพี่น้องเฮา ได้ฮ่วมกัน พอเมื่อถึงวันมื่อโฮมช่วงลงสนาม ทั้งสาวงามบ่าวผู้ดี เตรียมกันมาพร้อม ได้พากันโฮมล้อมแห่บั้งไฟออกว่า จ่ากายพัย เชิงแห่นุ่มแห่น้ำ แห่แล้ว” เดือนหกมาถึงแล้วผู้คนเตรียมสิ่งของ ต่างๆ บอกกล่าวแจ้งข่าวญาติพี่น้องให้มาร่วมกัน เมื่อถึงวันรวม เตรียมลงสนามสถานที่ รวมกันล้อมวงเข้ามาแห่บั้งไฟ ขบร้อง กายพัยเชิงแห่น้ำขบวนความสนุกสนานผสมผสานกับการสืบสาน วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม	ความแข็งแรง ความต้องการน้ำฝน วัสดุและสื่อ 1. น้ำฝน 2. บั้งไฟ และวัสดุในการทำบั้งไฟ

แนวคิดจากการกลอนลำญา		การวิเคราะห์ข้อมูล (เพื่อการสร้างสรรค์ผลงานสื่อผสม)
7	เดือนเจ็ด บุญชำระ “บุญชำระเบิกบ้าน สถานที่เขตเมือง ชำระใจกายตน ให้สูงเฮือง เมื่อหน้า พวกเตรียมตุ้มเต้า ลูกหลานเฮาตั้งแต่ง เดือนเจ็ดตาม ฮึดเค้า ฮีสานได้ฮ้างเฮียง” บุญชำระ เปิดบ้านเมืองสถานที่ ชำระ กายใจตนให้รุ่งเรืองในเบื้องหน้า เตรียมรวมลูกหลาน เดือนเจ็ดจารตดั้งเดิม ฮีสานรุ่งเรือง	การชำระล้าง ความบริสุทธิ์ วัสดุและสื่อ 1. น้ำ 2. วัสดุที่สกปรก ที่ต้องการการ ชำระล้าง
8	เดือนแปด บุญเข้าพรรษา “เดือนแปดฝนฮ้าย้อยที่น้อยคอยทำบุญแต่ง เข้าพรรษาป่าวที่ น้องมาทานผ้าอาบน้ำฝน คนกะลั้งจันๆ ฮอดมือแมนยามบุญ เตรียมต้นเทียนทอดถวายพระสงฆ์เจ้า ผู้เพิ่นเนาในห่องคองสงฆ์ฮึด แต่เก่า สามเดือนลือกได้ เถิงฮอดชวบุญ” เดือนแปดฤดูฝนตก ชุ่มชุ่ม ญาติพี่น้องช่วยกันทำบุญ เข้าพรรษาก่อกล่าวญาติพี่น้อง มาทำบุญผ้าอาบน้ำฝน ผู้คนมากมายในวันงานบุญ จัดเตรียมต้น เทียนเพื่อทอดถวายพระสงฆ์ จำพรรษาสมาเือน บรรยากาศฟ้า ฝนชุ่มชุ่ม วิถีชีวิตผู้คนชาวอีสานร่วมทำบุญแห่เทียนเข้าพรรษา	ฤดูกาล ปลูกข้าว แห่เทียน ความมืด ความสว่าง วัสดุและสื่อ 1. ไฟนีออน ตัวหนังสือ
9	เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน “ผู้เพิ่นตายหนีหน้า หวังศรัทธาลูกหลานแต่ง คอยถ่ากินนำลูก เต้าผู้เขาตั้งต่อหา ข้าวประดับดินนี้ละป่า ญาคุเพิ่นได้บอกสอน ตาสะออนยามบุญลูกหลานมาโฮมทอน” ผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว หวังให้ลูกหลานมีศรัทธาทำบุญหา คอยกินกับลูกหลานที่ได้ทำ ข้าวประดับดิน ผู้รู้ได้บอกสอน ยามบุญมีลูกหลานมารวมกัน มากมายนำยินดี ความเชื่อและความศรัทธาในวิถีปฏิบัติสืบต่อกัน มาจากอดีต	วิญญาณ ผู้ล่วงลับ การอุทิศส่วนกุศล วัสดุและสื่อ 1. ข้าวปลา อาหาร 2. วัตถุในงานประเพณี
10	เดือนสิบ บุญข้าวสาก “มีของกินหลายหลาก บุญข้าวสากเดือนสิบเพิ่นได้พาหิยบก ถวายเคนพระสงฆ์เจ้า เอาสากเขียนไว้ ไผทานถักปอง บุญสิน่าส่ง ให้ เถิงฮอดผู้ล่วงโล” มีอาหารการกินมากมายหลากหลาย บุญข้าวสากเดือนสิบผู้คนหิยบกถวายพระสงฆ์ เขียนสากไว้ใน การทำบุญทำทาน บุญจะส่งไปถึงผู้ได้ล่วงลับไปแล้ว	คนเป็น คนตาย การอุทิศส่วนกุศล วัสดุและสื่อ 1. ข้าวปลา อาหาร 2. วัตถุในงานประเพณี

แนวคิดจากการกลอนลำผญา		การวิเคราะห์ข้อมูล (เพื่อการสร้างสรรค์ผลงานสื่อผสม)
11	เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา “พอแต่เดือน 11 ขึ้น วันเพ็ญ 15 ค่ำ อัสตดกลงต่ำ พากันเตรีย ยมแต่งไว้ ประทีปได้ขึ้นบูชา บุญออกวัดสาฮิตเค้าคองเก่าเดิมดา ฮิตที่เคยทำมาแต่บูชานเค้า ลั่นพระวัดสาเค้อเจ้า เหล่าพระสงฆ์ โฮมแต่ง สวดพระปาฏิโมกข์ ปวารณาตั้ง แม่นต่อธรรม” พอถึง เดือน 11 ขึ้น วันเพ็ญ 15 ค่ำ ตอนเย็นผู้คนเตรียมเครื่องของ ประทีปจุดไฟขึ้นบูชา บุญออกพรรษาจารีตเก่าแต่ดั้งเดิมมาตั้งแต่ โบราณ วันสิ้นสุดพรรษา พระสงฆ์รวมสวดปาฏิโมกข์ ตั้งปวารณา ต่อธรรม	ทำบุญ ไหลเรือไฟ แสงสว่าง วัสดุและสื่อ 1. เทียน 2. ไฟ ส่องสว่าง ความมืด
12	เดือนสิบสอง บุญกฐิน “เดือนสิบสองเล่าพี่น้อง มาโฮมฮ่วมบุญกฐิน มาฮ่วมกินฮ่วมทาน เอาบุญนำเจ้า หวังพึ่งบุญทานสร้างกองกฐินเอ้แต่ง แห้งนไปฮ่อม บ้านส้มพี่น้องได้ม่วนยีน” เดือนสิบสองบอกกล่าวญาติพี่น้อง มาร่วมบุญกฐิน มาร่วมกินร่วมทำทาน ทำบุญทำทานตกแต่ง สร้างกองกฐิน แห่แหรอบหมู่บ้านญาติพี่น้องชาวบ้านได้ร่วม ได้ยีนร่วมสนุกสนาน	ความสามัคคี จุลกฐิน การทำจีวร ภายในกำหนด หนึ่งวัน ทำฝ้าย ปั่น กรอ ตัด เย็บ ย้อม ทำให้เป็นชิ้นธได้ขนาดตามพ ระวินัย แล้วทอดถวายให้เสร็จในวัน นั้น วัสดุและสื่อ 1. ธง ธง สีต่าง ๆ 12 2. ไม่สะดึง 3. ผ้ากฐิน แบบโบราณ

ผลงานสร้างสรรค์

ภาพประกอบที่ 1 ผลงานชิ้นที่ 1 เดือนหนึ่ง บุญข้าวกรรม แกะสลักไม้ ทองคำเปลว

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2568

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 1 ชื่อผลงาน บุญข้าวกรรม

รูปเงาพระไม้แทนสัญลักษณ์ของการสืบสานประเพณีของชาวอีสานที่มีต่อพระพุทธศาสนา โดยเป็นสิ่งที่มองเห็นแต่จับต้องไม่ได้เปรียบเสมือนความดี ความศรัทธาที่เราได้กระทำเป็นสิ่งที่รู้สึกแต่ไม่อาจมองเห็นได้ เมื่อเวลาผ่านไปสัมพันธ์กับระยะของการแสดงนิทรรศการ คนดูสามารถนำเอาแผ่นทองคำเปลวมาติดที่รูปเงาผลสุดท้ายต่อเมื่อเงาของพระพุทธรูปได้หายไปแล้ว สิ่งที่หลงเหลืออยู่คือ ภาพตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ของความศรัทธาที่ผู้คนมีให้ต่อพระพุทธศาสนา

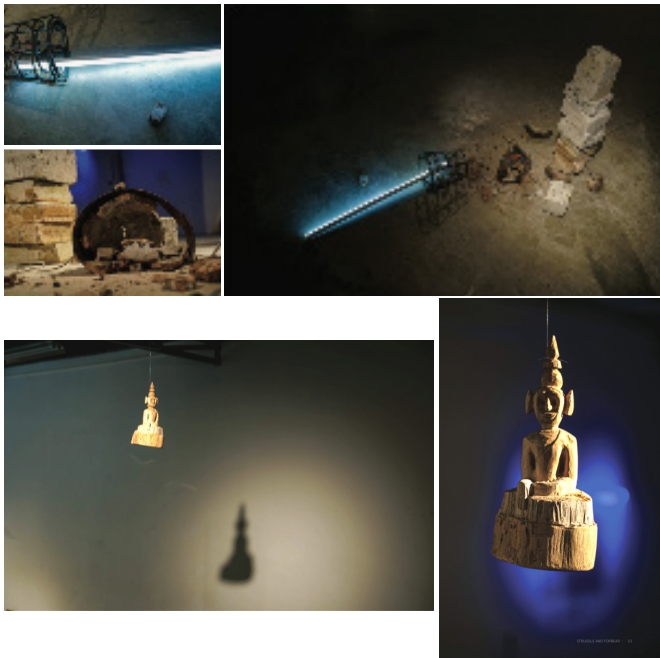

ภาพประกอบที่ 2 ผลงานชิ้นที่ 2 ลูกไม้ ผลไม้ (เดือนสอง บุญคุณลาน)
จัดวางเครื่องปั้นดินเผา ประกอบลำโพงและเสียง

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 2 ชื่อผลงาน ลูกไม้ ผลไม้

ฤดูกาล ความอุดมสมบูรณ์ การทำนา การเก็บเกี่ยว การรอคอย ความไม่แน่นอนของสภาพอากาศ ของเศรษฐกิจ และความยั่งยืนของอาหารพื้นถิ่น ที่นับวัน

จะสูญหายเหลือเพียง พืชผักผลไม้ไม่กี่ชนิด พืชผักพื้นบ้าน มีเพียงชาวบ้านที่หากินหาอยู่ แตกต่างกับวิถีของวัยรุ่นหรือผู้คนที่อาศัยอยู่ในเมือง ฤดูกาล ในชนชนบท จึงมีความหมายและความสำคัญที่มองผ่านปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คือดิน น้ำ อากาศ ผ่านการสร้างสัญลักษณ์โดยใช้กระบวนการทางเครื่องปั้นดินเผา ที่ใช้สภาพของดิน น้ำ และอุณหภูมิ ในการก่อตัวและสร้างผลงาน เช่นกัน โดยใช้ดินบางส่วนในพื้นที่วิจัย นำมาเป็นส่วนผสมในการสร้างสรรค์ และรูปทรงของพืช ผัก ผลไม้ ได้มาจากตลาดในชนบท

ภาพประกอบที่ 3 ผลงานชิ้นที่ 3 เดือนสาม บุญข้าวจี จัดวางพระไม้, เตาอังโล่, ไฟน้ออน, ประกอบลำโพงและเสียง

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 3 ชื่อผลงาน บุญข้าวจี

การแกะสลักพระไม้แทนสัญลักษณ์ของการสืบสานประเพณีของชาวอีสานที่มีต่อพระพุทธศาสนา โดยผู้วิจัยแกะสลักจากไม้เนื้อแข็งด้วยความเพียรพยายาม เพื่อจะสื่อให้เห็นความยากลำบากของความเพียรในการทำคุณความดีในทางพระพุทธศาสนา โดยจัดวางติดตั้งแขวนลอยบนอากาศในระดับที่สูงกว่าสายตา เป็นความหมายที่สูงส่ง สร้างจากวัสดุพื้นฐาน เป็นความเรียบง่ายอย่างที่สุดที่สามารถแสดงออกถึงความศรัทธาผ่านงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่นของชาวบ้าน ติดตั้งกับไฟนีออน แทนความหมายของความเจริญและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพสังคม เต่าอั้งโล่ ประกอบเชื่อมโลหะ เป็นโครงสร้างแทนความหมายของงานบุญ ที่ยังพอให้เห็นและยังหลงเหลืออยู่ในงานประเพณีบุญข้าวจี

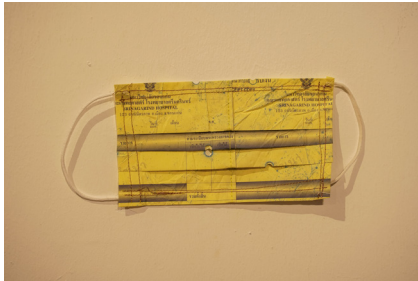

ภาพประกอบที่ 4 ผลงานชิ้นที่ 4 (เดือนสี่) งานบุญผะเหวด จัดวางผ้าผะเหวด (ลอกลาย), ไฟนีออน, ประกอบภาพเคลื่อนไหว

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 4 ชื่อผลงาน บุญผะเหวด

การคัดลอกภาพจิตรกรรมผ้าผะเหวดอีสาน จำนวน 13 ผืน เพื่อการคัดลอกลายเส้นเก็บไว้ รวมถึงเป็นการศึกษาจิตรกรรมที่มีคุณค่าในเชิงประวัติศาสตร์ที่หาได้ยากแล้วในปัจจุบัน รวมถึงการนำมาติดตั้งบนผนังเพื่อใช้เป็นฉากหลังในการฉายภาพยนตร์ วิดีโอ นางรำแต่งกายในชุดประเพณีและอีสานและทำรำที่ใช้รำในงานพิธีบุญผะเหวด แสดงให้เห็นถึงการพยายามปรับตัว ประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์

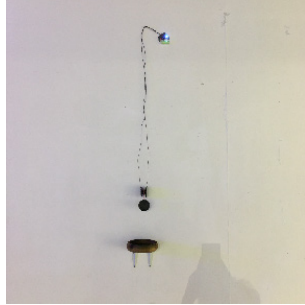
ทั้งโรคระบาดที่ไม่สามารถแสดงงานและจัดงานได้ อย่างน้อยการเสนอทำรำให้คนดูได้เห็นในงานนิทรรศการ ถือเป็นการนำเสนอความงามที่สะท้อนอยู่ในประเพณี ถึงแม้จะไม่มี การจัดแสดง

ภาพประกอบที่ 5 ผลงานชิ้นที่ 5 (เดือนห้า) บุญสงกรานต์ เย็บปักบนวัสดุเหลือใช้ จัดวางบนผนัง

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 5 หน้ากาก

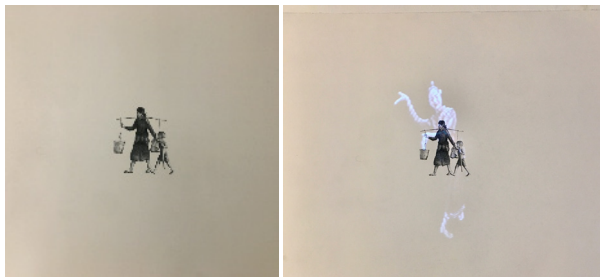
จากเศษวัสดุเหลือใช้นำมาแปรรูปเป็นหน้ากากอนามัย ที่สะท้อนให้เห็นภาวะของสังคมที่เกิดความวุ่นวาย ความยากลำบากทั้งการดำรงชีวิตที่ต่อสู้กับโรคระบาด มาตรการต่าง ๆ ทางสาธารณสุข การเข้าถึงหน้ากากอนามัยยังเป็นเรื่องที่ยากสำหรับประชาชนโดยทั่วไป สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะที่ยากลำบาก การต่อสู้ อุตุนดินร่นต่อมาตรการต่าง ๆ ทางสังคมที่กำหนดขึ้นใช้ร่วมกันในสถานการณ์ฉุกเฉิน รวมถึงการกักบริเวณไม่สามารถกลับบ้านเพื่อร่วมสังสรรค์ประเพณีสงกรานต์ได้อย่างที่เคยเป็นมา โดยวัสดุที่นำมาใช้แต่ละชนิดได้สะท้อนให้เห็นความเป็นอาชีพของผู้คนในสังคมชนบทผ่านตัววัสดุเหล่านั้น โดยเริ่มทำหน้ากากขึ้นแรกจนขึ้นสุดท้ายตามระยะเวลาการประกาศล๊อคดาวน์ในพื้นที่ จำนวน 80 ชิ้น

ภาพประกอบที่ 6 ผลงานชิ้นที่ 6 (เดือนหก) บุญบังไฟ

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ ชิ้นที่ 6 บุญบังไฟ

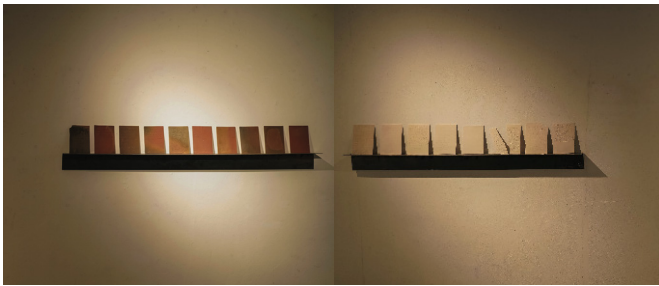
แนวคิดเรื่องพื้นที่และตำแหน่งแทนความหมายของพญาแถน คือสิ่งที่อยู่สูงขึ้นไปข้างบนและเบื้องล่างเป็นพื้นที่ของมนุษย์ การติดต่อสื่อสารเป็นการสื่อขึ้นไปยังโลกด้านบน ที่มองไม่เห็น แต่มีเสียงให้เป็นสิ่งที่ทำให้ความหมายเกิดขึ้น เสียงที่เกิดขึ้นเกิดจากสัญญาณรับเสียงที่ไม่ทราบแหล่งที่มาผ่านอากาศมาสู่ตัวรับสัญญาณแปลงเป็นสัญญาณเสียงขยายผ่านลำโพง เป็นเสียงที่ไม่มีความหมายแต่มีลักษณะเสียงซ่าที่คล้ายกับเสียงของบังไฟ การประกอบสร้างเพื่อสร้างความหมายของสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นภาพสัญลักษณ์แทนพิธีกรรมและงานบุญประเพณีที่ไม่สามารถจัดขึ้นได้ในภาวะโรคระบาด

ภาพประกอบที่ 7 ผลงานชิ้นที่ 7 (เดือนเจ็ด) บุญบังไฟ วาดเส้นบนกระดาษ
ประกอบภาพวิดีโอนางรำ

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ ชั้นที่ 7 บุญข้าชะ

แนวคิดเรื่องน้ำกับประเพณีของชาวอีสานมีมาอย่างยาวนาน การอ้อยฟ้าฝนเป็นเรื่องสำคัญกับชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ ในยามแล้ง ชาวอีสานมีความทุกข์ยากลำบากในการหาน้ำมาใช้ในการบริโภค ผลงานแสดงถึงภาพความยากลำบากของคนอีสานในอดีตที่ต้องเดินเท้าเพื่อหาน้ำข้ามเขตแดนเพื่อนำไปใช้ น้ำจึงเป็นสิ่งที่สำคัญทั้งชีวิตและสัมพันธ์กับการนำมาประกอบในงานบุญประเพณีเป็นการเคารพต่อธรรมชาติและสัมพันธ์กับฤดูกาล

ภาพประกอบที่ 8 ผลงานชั้นที่ 8 (เดือนแปด) บุญข้าพรรษา
เขียนผญาบนดินเหนียว เผาติบ อุณหภูมิ 900 องศา

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ ชั้นที่ 8 บุญข้าพรรษา

จากการเปลี่ยนแปลงแนวคิดจากการที่ไม่มีประเพณีบุญแห่เทียนเข้าพรรษา การสรุปแนวคิดรวบยอดผ่านความหมายของวัสดุและการเล่าเรื่องราวผ่านวรรณกรรม ผญาจากคนเฒ่าคนแก่ ที่ยังมีความทรงจำ สามารถจำเรื่องผญาได้ แม้ขาดความครบถ้วนสมบูรณ์ไปบ้าง หล่นหายไปกับกาลเวลา สะท้อนถึงความไม่มั่นคง ความเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล ความเปลี่ยนแปลงของความเชื่อ ความศรัทธา ความทรงจำ คำผญา ที่ต่างสูญหายไปในปัจจุบัน ผ่านเทคนิคการขึ้นรูปแบบแผ่น (Slab) นำไปเผาไป เป็นการแทนความหมายที่ทำให้เนื้อดินมีความแข็งแรงทนทานมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ก็สามารถแตกสลายไปได้เช่นเดียวกัน

ภาพประกอบที่ 9 ผลงานชิ้นที่ 9 (เดือนเก้า) บุญข้าวประดับดิน
 วิดีโอ ความยาววิดีโอ 0.18 วินาที วนต่อเนื่อง

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ ชิ้นที่ 9 บุญข้าวประดับดิน

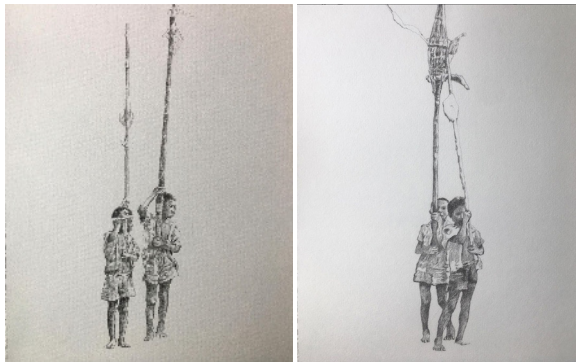
งานบุญข้าวประดับดินจากภาพเขียนจิตรกรรมที่เล่าเรื่องราวของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว ด้วยงานบุญที่สะท้อนความหมายของลูกหลานมีศรัทธาทำบุญหา คอยกินกับลูกหลานที่ได้ทำข้าวประดับดิน ผู้รู้ได้บอกสอน ยามบุญมีลูกหลานมารวมกันมากมายน่ายินดี ความเชื่อและความศรัทธาในวิถีปฏิบัติสืบต่อกันมาจากอดีต ด้วยเหตุการณ์โรคระบาดจึงไม่สามารถจัดกิจกรรมดังกล่าวได้ การสร้างภาพเคลื่อนไหวที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริงในงานบุญประเพณี จึงเป็นเสมือน ภาพตัวแทนของสิ่งที่เคยเกิดขึ้นแต่ไม่สามารถเกิดขึ้นจริงได้

ภาพประกอบที่ 10 ผลงานชิ้นที่ 10 (เดือนสิบ) บุญข้าวสาก ปั่นสด ดินผสม
 เคลือบโครเมียม จัดวางบนกระจกและแขวน

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ ชั้นที่ 10 บุญข้าวสาก

งานบุญข้าวสากเป็นงานบุญที่อุทิศบุญกุศลให้กับผู้คนที่เสียชีวิตไปแล้วได้มีอาหารการกินข้าวสากเดือนสิบผู้คนหยิบยกถวายพระสงฆ์ เขียนสลากไว้ในการทำบุญทำทาน บุญจะส่งไปถึงผู้ได้ล่วงลับไปแล้ว ใช้วัสดุดินผสมปั้นเป็นกระดุกสันหลังของมนุษย์ เพื่อแสดงความหมายของชีวิตและความตาย สิ่งที่หลงเหลือ ผ่านการสำนึกถึงโลกเบื้องหน้า โลกทางจิตวิญญาณโดยสะท้อนผ่านกระจก เพื่อเตือนสติให้กับคนดูที่มองดูกระดุกและสะท้อนภาพตัวเองผ่านกระจก

ภาพประกอบที่ 11 ผลงานชั้นที่ 11 (เดือนสิบเอ็ด) บุญออกพรรษา วาดเส้นบนกระดาษ

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ ชั้นที่ 11 บุญออกพรรษา

ภาพวาดลายเส้นจากภาพถ่ายต้นฉบับของศาสตราจารย์ ชาร์ลส์ เอฟ. คายส์ (Professor Charles F. Keyes) Keyes Photographs Thailand 1960s. เสนอภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมชาวนาในหมู่บ้านชนบทภาคอีสาน ในช่วงทศวรรษ 1960 แสดงความสัมพันธ์ของผู้คนในชนบทผ่านฤดูกาลในช่วงการเก็บเกี่ยว ได้สะท้อนภาพความอุดมสมบูรณ์การพึ่งพาตัวเอง และนำไปสู่การสร้างงานบุญประเพณีสืบเนื่องต่อมา

ภาพประกอบที่ 12 ผลงานชิ้นที่ 12 (เดือนสิบเอ็ด) บุญกฐิน
จัดวางมาก่อนเป็นชั้น ประกอบลำโพงและเสียง

การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ ชิ้นที่ 12 บุญกฐิน

เดือนสิบสองเล่าพี่น้อง มาโฮมฮ่วมบุญกฐิน มาฮ่วมกินฮ่วมทานเอาบุญนำ
เจ้า เดือนสิบสองบอกกล่าวญาติพี่น้อง มาร่วมบุญกฐิน มาร่วมกินร่วมทำทาน ทำบุญ
ทำทานตกแต่งสร้างกองกฐิน แห่แห่นรอบหมู่บ้านญาติพี่น้องชาวบ้านได้ร่วมได้ยิน
ร่วมสนุกสนาน ภาพที่เกิดจากภาษาที่ได้เล่าเรื่องราวผ่านงานบุญออกพรรษา ก่อเกิด
ความทรงจำร่วมที่มองผ่านวัตถุ ที่ชาวบ้านใช้นั่งเพื่อประกอบกิจกรรมร่วมกัน เมื่อ
เสร็จงาน วัตถุต่างบอกเรื่องราวในตัวเองทั้งตำแหน่งและพื้นที่ที่ตั้งอยู่

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การทบทวนวรรณกรรม เชื่อมโยงผ่าน
ตัวเอง ผ่านบริบทปัจจุบันของเรื่องเล่าในอดีต การศึกษาผญาอีสาน โดยเฉพาะผญา
อีสานในบทที่ให้อำนาจใจ เพื่อการต่อสู้ การตีความหมายใหม่ในบริบทร่วมสมัยผ่าน
ผญาอีสาน จำนวน 12 บท นำมาออกแบบกระบวนการสร้างสรรค์จากความหมาย
ที่ได้ในผญา 12 บท การตีความหมายในเชิงสัญลักษณ์สู่การสร้างสรรค์ศิลปะ

จำนวนผลงานจำนวน 12 ชิ้น สร้างความหมายผ่านวัตถุชนิดต่าง ๆ โดยมองผ่านระบบสัญลักษณ์ และมองวัตถุตามหน้าที่เดิมในฐานะที่เป็นภาพตัวแทน แสดงถึงความลำบาก ความอดทน ผลงานสร้างสรรค์ในชุดนี้ จึงเป็นการหยิบยกเนื้อหาของฌออีซาน ผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เพื่อที่จะสื่อสารกับคุณรุ่นใหม่อีกครั้ง เป็นการศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์เป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยสร้างสรรค์ในแนวทางการบูรณาการ การข้ามศาสตร์ ก่อให้เกิดความเป็นไปได้ใหม่ ๆ ในการค้นหาความรู้ ที่นอกเหนือไปจากกรอบความรู้เดิมของเราที่มีขีดจำกัด เป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มองเห็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการวิจัย และการบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น หอศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำหรับพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการ รวมถึงผู้เข้าร่วมเสวนาและร่วมกิจกรรมในนิทรรศการตลอดระยะเวลาสองเดือนขอบคุณเพื่อนร่วมงานที่งานวิจัย ทีมการแสดงดนตรี ทีมจัดนิทรรศการ ผู้คนในพื้นที่วิจัย ขอขอบคุณครอบครัวที่เป็นเบื้องหลังและกำลังใจในการดำเนินการสร้างสรรค์จนสำเร็จลุล่วง รวมถึงนักศึกษาสาขาทัศนศิลป์ สาขาการแสดงดนตรีพื้นเมือง สาขานาฏศิลป์ รวมถึงผู้ชมนิทรรศการทุกคนและผู้ชมในสื่อออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2555). **สัณยวิทยา**. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- วีระ บำรุงรักษ์. (2541). **ระบบการวัฒนธรรมและคุณภาพมาตรฐาน**. กรุงเทพฯ: บริษัท ประชาชน จำกัด.

digital.lib.washington.edu (2024). **Keyes Photographs Thailand 1960s.**
ค้นเมื่อ กันยายน 2567, จาก <https://digital.lib.washington.edu/handle/1773/16630>.